

Erhvervsfilosofi

28. FEBRUAR 2016

THOMAS RYAN JENSEN

Erhvervsfolk filosoferer – de ved det bare ikke

Erhvervsfilosofi i praksis: Benedikt var en italiensk munk, der levede 480-547. Han blev helgenkåret, fordi han lagde grunden til munkeordenen benediktinerne. Benediktinerne udviklede under mottoet ”bed og arbejde” en opdeling af dagen i tidebønner og arbejde, hvilket kom til at præge den

vesteuropæiske klostertradition. Benedikt udviklede også en lectio divina, en særlig fordybelsesform, der kombinerer bibellæsning, samtale, bøn og stilhed. En af dens moderne og verdslige former kaldes Sankt Benedikts metode og er den bedste metode, jeg kender, når det handler om at få mennesker uden filosofiske forkundskaber, herunder mennesker i erhvervslivet, til at filosofere sammen i praksis.

Metoden er enkel: 4-6 personer sætter sig i en tæt cirkel uden bord eller papirer mellem sig. De aftaler et filosofisk og for dem væsentligt spørgsmål, som de vil undersøge: Hvad er god ledelse, hvad er magt, hvad er en god kollega, hvad er tillid, hvad er organisationen, hvad er kerneopgaven mv. Herefter tænker gruppens medlemmer over spørgsmålet i stilhed i 3 minutter. Når tiden er gået, taler den første (hos benediktinerne talte yngstemunken først, for så skete der erfaringsmæssigt mest). Når den første har talt, er der stille lige så længe, som han eller hun har talt (eller ca. 30 sekunder). Derefter taler den næste. Stilhed igen. Så den næste. Stilhed. Og sådan kører man rundt i cirklen (i urets retning) 3-4 gange. Det tager typisk 25-30 minutter.

Metoden virker, tror jeg, fordi den bygger på den særlige energi, der opstår, når mennesker er stille sammen (hos benediktinerne hedder det: ”Intetsteds er Gud så nærværende som i stilheden”). Den kombinerer samtale og stilhed i en struktureret form og skaber som regel en stemthed, et skærpet nærvær, der

får deltagerne til at tale lavmælt og omhyggeligt. I første runde siger deltagerne typisk det ”sædvanlige”, men stilheden, langsomheden og de gentagne runder appellerer til at bidrage med noget mere søgende og væsentligt. På en god dag opstår der et autentisk undringsfællesskab, som professor i filosofisk dialog Finn Thorbjørn Hansen (Hansen, 2008, 15) taler om. Resultatet er som regel, at vi bliver klogere på spørgsmålet og på vores egen og andres levede filosofi. At vi får øje på de mest selvfølgelige antagelser, at de bliver ”uselvfølgelige”, så vi kan forholde os til dem: Mener jeg egentlig, at god ledelse handler om ledelse af medarbejderne?

Praktisk erhvervsfilosofi

For mig er Sankt Benedikt ud over at være en god metode til deling et eksempel på, hvad praktisk erhvervsfilosofi kan være. Med praktisk filosofi forstår jeg her den del af filosofien, som på god sokratisk vis retter sig mod at hjælpe mennesker til at udforske og afklare de grundholdninger og forestillinger om verden og os selv, som definerer, hvordan vi vælger og handler. Erhverv omfatter i denne kontekst ”det område af samfundslivet, som omfatter både private og offentlige virksomheder og organisationer, der fremstiller og leverer produkter og serviceydelser” (Christensen og Vinding, 2008, 7). Praktisk erhvervsfilosofi retter sig mod individer og grupper i organisationer og benyttes typisk i sammenhænge, hvor der er et oplevet behov for at udforske væsentlige spørgsmål i dybden. Hensigten er at blive

klogere og dermed skabe et bedre og mere afklaret grundlag for handling.

Ethvert menneske har en filosofi

Den praktiske filosofi – herunder dens erhvervsfilosofiske variant – bygger på en bestemt forståelse af, hvad filosofi kan være. Den siger, at det er et menneskeligt grundvilkår at filosofere. At ethvert menneske med tiden udvikler en personlig filosofi forstået som en række grundlæggende antagelser om os selv, andre mennesker og verden, om og hvad størrelser som retfærdighed, arbejde, kærlighed, frihed og død er for noget. Det er muligt, at min filosofi ikke er formuleret, sammenhængende eller opdateret for nylig – men den er der! Med den tyske eksistensfilosof Karl Jaspers ord: ”Man kan ikke komme uden om filosofien. Spørgsmålet er blot, om man er sig den bevidst eller ikke, om den, man har, er god eller dårlig, forvirret eller klar” (Jaspers 1953).

Vores personlige filosofi har afgørende betydning for, hvordan vi i praksis lever, både som privatpersoner i erhvervsmæssig sammenhæng. Derfor er det at blive stadig klogere på sin personlige filosofi en eksistentiel bestræbelse, der viser tilbage det antikke græske råd om at kende sig selv, men også til den samme antiks mindre kendte, men måske endnu vigtigere råd: ”Drag omsorg for dig selv”. Overført til en erhvervsmæssig kontekst kan man sige, at organisationen både skal kende sig selv og drage omsorg for sig selv for at

fungere, udvikle sig og i sidste ende overleve.

At bruge den filosofiske tradition

At bedrive praktisk erhvervsfilosofi bygger, sådan som vi gør det i Ryan & Højlund, på tre grundlæggende elementer: At etablere et frirum, at anvende metoder og at bidrage med filosofisk viden. Viden først: Den europæiske filosofi er en 2.500 år gammel og levende tradition, som vi er født ind i, og som vi tænker igennem – den er en del af os. Derfor bruger vi den europæiske filosofi som et spejl, som deltagerne kan spejle deres personlige filosofi i. Vi præsenterer blandt andet etiske, eksistensfilosofiske og dialogfilosofiske positioner som midler til at udfordre og afklare de filosoferendes egen tænkning. Praktisk filosofi handler således også om at skabe et dynamisk forhold mellem at se indad og at se udad.

At etablere frirummet

Set i forhold til benediktinernes motto ”bed og arbejde” virker det, som om vi kun har ”arbejd” tilbage. Vi har ikke det daglige kontemplative frirum, som bønner tidligere udgjorde. Vi når ikke at stoppe op, være stille, være sammen om det grundlæggende, tale om, hvorfor vi er her, meningen med det hele. Vi mangler strukturer, som sikrer en balance mellem gøren og væren, mellem produktion og refleksion. Et formaliseret frirum, bare en time om ugen eller en eftermiddag om måneden ...

En måde at skabe frirum er at afholde *scholé*. Det er et antikt græsk begreb, som betyder fritid (som ordet skole stammer fra), som betegner den tid, hvor man trak sig tilbage fra hverdagen for sammen at filosofere over væsentlige spørgsmål. Vi har de senere år arrangeret filosofiske frirum for blandt andet ledere. De er baseret på følgende enkle spilleregler, som hermed gives videre til inspiration:

Vi skal tale nysgerrigt sammen om noget væsentligt

Vi spørger for at blive klogere

Vi skal ikke blive enige

Vi skal ikke træffe beslutninger

Vi har ikke travlt

Thomas Ryan Jensen er cand.mag. i filosofi. Som partner i Ryan & Højlund (www.ryanoghojlund.dk) har han siden 2007 bidraget til, at mennesker i grupper og organisationer har kunnet filosofere over noget væsentligt i deres (arbejds)liv. Thomas er desuden ansat som chefkonsulent ved Institut for Ledelse og Forvaltning på Professionshøjskolen Metropol. Her underviser han blandt andet i ledelse og filosofi på diplomuddannelsen i ledelse, og er kursusleder på KIOL Executive. (www.kiol.dk)